

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за березень 2023 року

Зміст

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Висновки судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1.1. Про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника	4
2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду	6
2.1. Про подання розрахунку коригування до податкової накладної	6
2.2. Про відмову в реєстрації податкової накладної, коли платник надав розрахункові документи на інший товар	8
2.3. Про ознаки кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи	9
2.4. Про принцип «витягнутої руки» щодо експорту насіння ріпаку	11
2.5. Про правомірність включення витрат для підтримання об'єкта в придатному для використання стані до складу витрат звітного періоду	13
2.6. Про визначення працівникам підприємства пільг та компенсацій, що не підлягають оподаткуванню	14
2.7. Про поняття строку фінансового лізингу	16
2.8. Про право на нарахування податкового кредиту	17
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	18
1.1. Про декларування меж майбутньої забудови та можливість їх подальшого коригування в містобудівному розрахунку	18
1.2. Щодо мети видачі суб'єктам кінематографії державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів	21
1.3. Щодо обов'язку замовника будівництва отримати дозвіл на виконання будівельних робіт у разі реконструкції підземного переходу	23
1.4. Про обов'язок ліцензіата у сфері поводження з небезпечними відходами помаркувати тару, якщо вона не відповідає вимогам Ліцензійних умов щодо маркування тари для збирання і тимчасового зберігання відходів	26
1.5. Про обов'язковість приведення органом місцевого самоврядування штатної чисельності працівників служби у справах дітей до нормативів, визначених законодавством	28

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	30
1.1. Про відсутність в авіаційній компанії обов'язку щодо сплати державного збору на підставі підзаконного нормативно-правового акта	30
1.2. Про відсутність підстав для перетину кордону в умовах воєнного стану за документом, який підтверджує зняття особи з військового обліку	33
1.3. Про взаємозв'язок умови тендерної пропозиції «гарантія має набувати чинності з дня її надання» з датою подання такої пропозиції	36
1.4. Про належність членів кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури до суб'єктів декларування	39
1.5. Про принципи, якими слід керуватися розпоряднику публічної інформації у процесі її надання	42
IV. Процес	45
1. Про можливість апеляційного оскарження ухвали про відмову в задоволенні заяви, поданої на підставі статті 383 КАС України	45
2. Про підстави визнання протиправним рішення або частини рішення суб'єкта владних повноважень	48

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Висновки судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1. Про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника

У разі звернення податкового органу з позовом до суду про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника, яке перебуває в податковій заставі, застосуванню підлягає Податковий кодекс України, який встановлює механізм і процедуру такого погашення, а норми Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» поширюються на механізм звернення стягнення на майно боржника за рішеннями, що підлягають виконанню Державною виконавчою службою, а не податковим органом

28 березня 2023 року Верховний Суд у складі у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 жовтня 2022 року у справі № 440/11471/21 за позовом Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області до Державного підприємства «Полтавське управління геофізичних робіт», за участі Регіонального відділення Фонду державного майна України по Полтавській та Сумській областях як третьої особи, про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За платником обліковувався борг з податку на додану вартість, з метою погашення якого контролюючий орган звернувся до суду з позовною заявою про стягнення коштів з розрахункових рахунків. На підставі судових рішень було стягнуто кошти з рахунків платника та з метою виконання судового рішення контролюючий орган направив до банків інкасові доручення, які були повернуті без виконання. Оскільки у платника були відсутні кошти для погашення податкового боргу на рахунках, відкритих у банківських установах, контролюючий орган на підставі пункту 95.3 статті 95 Податкового кодексу України звернувся до суду з позовом про надання дозволу на погашення податкового боргу коштом майна, що перебуває в податковій заставі. Платник указав, що у зв'язку з тим, що майно, яке описано в податкову заставу, належить до основних засобів виробництва, що забезпечують ведення виробничої діяльності підприємства, а частка державної власності в статутному капіталі юридичної особи становить не менше 25%, то відсутні підстави для надання дозволу на погашення суми податкового боргу коштом майна, що перебуває в податковій заставі.

Суть спору полягала в застосуванні Закону України від 29 листопада 2001 року № 2864-III «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» та пункту 95.9 статті 95 Податкового кодексу України під час розгляду спору про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна, що перебуває в податковій заставі.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням від 26 листопада 2021 року задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що контролюючий орган виконав необхідні дії, що передують здійсненню заходів щодо продажу майна платника, а саме: звернувся до суду з позовом про стягнення з розрахункових рахунків коштів на погашення податкового боргу та на виконання рішення суду, яке набрало законної сили; направив до банків інкасові доручення / розпорядження на відповідні суми, але у платника було недостатньо коштів, які перебувають у його власності, для погашення податкового боргу. Тому були наявні підстави для надання дозволу контролюючому органу на погашення податкового боргу платника коштом майна, що перебуває в податковій заставі.

Другий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що оскільки майно платника, описане в податкову заставу, належить до основних засобів виробництва, які забезпечують ведення виробничої діяльності підприємства, а частка державної власності в статутному капіталі платника становить не менше 25%, то відсутні підстави для надання дозволу на погашення суми податкового боргу коштом майна, що перебуває в податковій заставі.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судові рішення та залишивши чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Податковий борг платника може бути погашений коштом будь-якого майна такого платника, переданого в податкову заставу. Рішення про погашення всієї суми податкового боргу шляхом продажу майна, яке перебуває в податковій заставі приймається на підставі рішення суду. Обов'язковими умовами, наявність яких у своїй сукупності зумовлює виникнення в контролюючого органу права на звернення до суду з позовом про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника є такі: наявність у платника боргу зі сплати податків, зборів чи обов'язкових платежів; сума заборгованості платника на момент звернення контролюючого органу до суду з позовом про надання дозволу на погашення боргу коштом майна платника має бути узгодженою у встановленому законодавством порядку; відсутність коштів на рахунках платника у банках, які обслуговують такого платника; наявність майна платника податків – боржника у податковій заставі.

У разі звернення податкового органу з позовом до суду про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника, яке перебуває в податковій заставі, застосуванню підлягає Податковий кодекс України, який встановлює механізм і процедуру такого погашення, а норми Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» розповсюджуються на механізм звернення стягнення на майно боржника за рішеннями, що підлягають

виконанню Державною виконавчою службою, а не податковим органом. Ураховуючи вжиття податковим органом заходів з погашення податкового боргу, були наявні підстави для задоволення позову щодо надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу коштом майна платника, яке перебуває в податковій заставі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 березня 2023 року у справі № 440/11471/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109943799>.

2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду

2.1. Про подання розрахунку коригування до податкової накладної

Статтю 192 Податкового кодексу України регламентовано загальний для всіх платників обов'язок подавати розрахунок коригування до податкової накладної, зокрема, у разі повернення суми попередньої оплати товару. Приписи пункту 49 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України регулюють порядок реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування в спеціальному режимі, встановленому нормою статті 209, що втратила чинність, а не на загальних засадах, регламентованих статтею 192 цього Кодексу. Платник зобов'язаний подати відповідний розрахунок коригування до податкової накладної та відкоригувати показники сум податку на додану вартість, оскільки в разі нездійснення такого коригування у продавця виникне надмірне податкове зобов'язання, а в покупця (який фактично не придбав товар) – безпідставний податковий кредит

07 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області на постанову Львівського окружного адміністративного суду від 03 серпня 2017 року й ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 05 жовтня 2017 року у справі № 813/2485/17 за позовом Приватного підприємства «Агрофірма „Дзвони“» до Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтований безпідставним зменшенням визначеної платником у декларації з податку на додану вартість за січень 2017 року суми бюджетного відшкодування на рахунок платника у банку з урахуванням розрахунків коригування кількісних і якісних показників, складених та зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних за операціями з постачання сільськогосподарської продукції в межах спеціального режиму оподаткування, з посиланням на втрату чинності статті 209 Податкового кодексу України, оскільки така позиція не узгоджується з положеннями статей 192, 200 Податкового кодексу України.

Львівський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган помилково застосував до спірного питання реєстрації розрахунків коригування до податкових накладних за операціями з постачання сільськогосподарських товарів / послуг у межах спеціального режиму оподаткування норми пункту 49 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, оскільки такі були складені та зареєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних у строк, установлений пунктом 201.10 статті 201 цього Кодексу. Тому платник правомірно визначив суми податкових зобов'язань з податку на додану вартість за січень 2017 року з врахуванням своєчасно зареєстрованих розрахунків коригування, а зменшення йому суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість оскарженим податковим повідомленням-рішенням є протиправним.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

До 31 грудня 2016 року податкове законодавство встановлювало спеціальний режим оподаткування у сфері сільського господарства та надавало можливість здійснити за таким режимом реєстрацію податкових накладних та розрахунків коригування до 15 січня 2017 року. Тобто до вказаної граничної дати суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у сфері сільського господарства, мали пільгове податкове становище, а після 15 січня 2017 року – підлягали оподаткуванню за загальними правилами.

Статтею 192 Податкового кодексу України регламентовано загальний для всіх платників обов'язок подавати розрахунок коригування до податкової накладної, зокрема, у разі повернення суми попередньої оплати товару. Приписи пункту 49 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України регулюють порядок реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування в спеціальному режимі, встановленому нормою статті 209, що втратила чинність, а не на загальних засадах, регламентованих статтею 192 цього Кодексу. Платник зобов'язаний подати відповідний розрахунок коригування до податкової накладної та відкоригувати показники сум податку на додану вартість, оскільки у разі нездійснення такого коригування у продавця виникне надмірне податкове зобов'язання, а у покупця (який фактично не придбав товар) – безпідставний податковий кредит.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 березня 2023 року у справі № 813/2485/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109407215>.

2.2. Про відмову в реєстрації податкової накладної, коли платник надав розрахункові документи на інший товар

Ухвалюючи рішення про відмову в реєстрації податкової накладної в межах своєї компетенції та на підставі суперечливих документів, контролюючий орган не знає про наявність помилки в податковій накладній, на яку покликається платник, обґрунтовуючи надання пакета документів на підтвердження іншої господарської операції – щодо постачання / придбання товарів / послуг та розрахункових документів для кукурудзи та соняшнику, а не сої

13 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 06 вересня 2022 року у справі № 240/12029/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Укрсоіл» до Державної податкової служби України, Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області про визнання протиправним і скасування рішення про відмову в реєстрації податкової накладної, зобов'язання зареєструвати податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних днем подання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник був внесений до переліку ризикових платників податку на додану вартість. Контролюючий орган відмовив у реєстрації податкової накладної платника у зв'язку з установленим невідповідності поданих документів, оскільки на розгляд було надано документи на реалізацію кукурудзи та соняшнику, а згідно з податковою накладною надано послугу з вирощування врожаю сої. Не погоджуючись з цими висновками, платник указав, що надав повний перелік первинних фінансово-господарських документів і банківських виписок, а рішення контролюючого органу не містить посилання на документи, яких не вистачало для прийняття рішення про реєстрацію податкової накладної. З матеріалів справи не вбачається, що позивач повідомляв (надавав пояснення) контролюючому органу саме про таку допущену помилку в податковій накладній, щодо якої було прийнято рішення про зупинення її реєстрації, а надалі про відмову в реєстрації.

Житомирський окружний адміністративний суд рішенням від 17 січня 2022 року відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції дійшов висновку, що платник податку на додану вартість не діяв добросовісно та з належною обачливістю у доведенні обґрунтованості вимог щодо реєстрації оскаржуваної податкової накладної, а рішення про відмову у реєстрації такої накладної було прийнято в межах, на підставі, у спосіб та у формі, що встановлені чинним законодавством.

Сьомий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що квитанція контролюючого органу про зупинення реєстрації податкової накладної не містить чіткої вказівки на те, які саме пояснення та документи має подати платник. Недотримання контролюючим органом вимог законодавства на етапі зупинення

реєстрації податкових накладних щодо оформлення квитанцій прямо вказує на те, що рішення, прийняте на наступному етапі, тобто про відмову в реєстрації податкової накладної, також є незаконним.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, постанову суду апеляційної інстанції скасував, а рішення суду першої інстанції залишив чинним.

ОЦІНКА СУДУ

Ухвалюючи рішення про відмову в реєстрації податкової накладної в межах своєї компетенції та на підставі суперечливих документів, контролюючий орган не знає про наявність помилки в податковій накладній, на яку покликається платник, обґрунтовуючи надання пакета документів на підтвердження іншої господарської операції – щодо постачання / придбання товарів / послуг та розрахункових документів для кукурудзи та соняшнику, а не щодо сої.

Значення рядка 2 «опис товарів / послуг продавця» в податковій накладній належить до обов'язкових реквізитів податкової накладної, які перевіряються контролюючим органом з метою прийняття, неприйняття або зупинення реєстрації податкової накладної. Наявність допущеної помилки при заповненні податкової накладної та відмова у реєстрації розрахунку коригування кількісних і вартісних показників до податкової декларації, що не було предметом судового оскарження, не є належною та обґрунтованою підставою для задоволення позовних вимог, що складає предмет позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 березня 2023 року у справі № 813/2485/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109407215>.

2.3. Про ознаки кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи

Ознаками непрямого вирішального впливу на діяльність є володіння фізичною особою часткою у розмірі не менше ніж 25 відсотків статутного (складеного) капіталу або прав голосу юридичної особи через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб, трасти або інші подібні правові утворення чи здійснення вирішального впливу шляхом реалізації права контролю, володіння, користування або розпорядження всіма активами чи їх часткою, права отримання доходів від діяльності юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування органів управління, а також вчинення правочинів, які дають можливість визначати основні умови господарської діяльності юридичної особи або діяльності трасту чи іншого подібного правового утворення, приймати обов'язкові до виконання рішення, що мають вирішальний вплив на діяльність юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, незалежно від формального володіння

14 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної

податкової служби у місті Києві на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 грудня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 08 листопада 2022 року у справі № 640/12206/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Голдфіш-Інвест-Буд» до Головного управління Державної податкової служби у місті Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами проведеної перевірки встановив факти документального оформлення платником операцій з придбання ігрових автоматів, монтажних послуг, придбання будівельних матеріалів у суб'єктів господарювання з контрагентами, за якими на підставі наданих до перевірки документів та податкової інформації, наявної в податковому органі, не підтверджено придбання послуг і товарів. Було встановлено ознаки неплатоспроможності платника та відсутність достатньої наявності оборотних активів для погашення поточних зобов'язань. Платник заперечив указані висновки контролюючого органу та вказав, що на підставі відомостей розміщених у Єдиному реєстрі податкових накладних, його контрагент здійснював транзитні фінансові операції з придбання будівельно-монтажних робіт і будівельних матеріалів.

Існував зв'язок між платником та Компанією «Svitland Development Limited» (Республіка Кіпр), яка опосередковано через Компанію «Citabluz Limited» (Республіка Кіпр) володіла часткою в статутному капіталі платника в розмірі 80%. Компанія «Svitland Development Limited» (Республіка Кіпр) не була щодо платника податків філією, дочірнім або спільним підприємством, представництвом або підрозділом. Платник не був інвестором Компанії «Svitland Development Limited» (Республіка Кіпр). Фізичні особи володіли часткою у Svitland Development Limited (Республіка Кіпр) у розмірі 20%. Часка фізичних осіб у структурі власності платника складала сукупно 16,12%. У Компанії «Svitland Development Limited» частка Компанії «Jerusalem Economy Ltd» (Ізраїль) (Республіка Кіпр) складала 69,86%, частка громадянина – 16,9%, платника податків – 13,52%.

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про відсутність бенефіціарного власника, оскільки за структурою власності жодна фізична особа не мала вирішального впливу на діяльність платника та не володіла часткою у 25% статутного капіталу. Здійснивши аналіз первинних документів на їхню відповідність вимогам Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що ці документи були оформлені належним чином, містили відмітки та підписи уповноважених осіб, відображаючи суть спірних операцій, а тому мають юридичну силу та підтверджують участь позивача та контрагента у виконанні відповідних господарських операціях.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Кінцевим бенефіціарним власником для юридичних осіб є будь-яка фізична особа, яка чинить вирішальний вплив на діяльність юридичної особи, зокрема, через ланцюг контролю / володіння. Кінцевим бенефіціарним власником не може бути особа, яка має формальне право на 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі, але є комерційним агентом, номінальним власником або номінальним утримувачем, або лише посередником щодо такого права.

Ознакою прямого вирішального впливу на діяльність є безпосереднє володіння фізичною особою часткою у розмірі не менше 25 відсотків статутного (складеного) капіталу або прав голосу юридичної особи.

Ознаками непрямого вирішального впливу на діяльність є принаймні володіння фізичною особою часткою у розмірі не менше ніж 25 відсотків статутного (складеного) капіталу або прав голосу юридичної особи через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб, трасти або інші подібні правові утворення, чи здійснення вирішального впливу шляхом реалізації права контролю, володіння, користування або розпорядження всіма активами чи їх часткою, права отримання доходів від діяльності юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування органів управління, а також вчинення правочинів, які дають можливість визначати основні умови господарської діяльності юридичної особи, або діяльності трасту або іншого подібного правового утворення, приймати обов'язкові до виконання рішення, що мають вирішальний вплив на діяльність юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення, незалежно від формального володіння.

Для застосування пункту 9 Положення (стандартів) бухгалтерського обліку 21 необхідно, щоб особа, на користь якої має повертатися заборгованість, була філією чи іншим структурним підрозділом боржника, або мала статус асоційованого, спільного підприємства з боржником. Тобто позикодавець має бути підпорядкованим боржнику або боржник повинен мати суттєвий вплив на нерезидента-позикодавця.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 березня 2023 року у справі № 640/12206/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109541951>.

2.4. Про принцип «вितягнутої руки» щодо експорту насіння ріпаку

Якщо перевіркою контрольованих операцій щодо експорту товару «насіння ріпаку» встановлено, що ціни в контрольованих операціях з експорту товарів товарної позиції за кодом 1205 згідно з УКТ ЗЕД, здійснених платником податків (з урахуванням коригування на вартість перевалки товару на борт судна), є нижчими за мінімальні значення інтервалів (діапазонів) цін, тобто такими, що не відповідають принципу «вितягнутої руки», а ціни реалізації товарів є нижчими, аніж діапазон цін, то умови зазначених операцій відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними

особами у співставних неконтрольованих операціях. Такі ціни в контрольованих операціях з реалізації насіння ріпаку не відповідають принципу «витягнутої руки»

21 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «ЛК Юкрейн Груп» на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 03 грудня 2018 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 12 березня 2019 року у справі № 1340/3525/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ЛК Юкрейн Груп» до Головного управління Державної податкової служби у Львівській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив, що ціни в контрольованих операціях з експорту товарів товарної позиції за кодом 1205 згідно з УКТ ЗЕД, здійснених між платником податків та його контрагентом не відповідають принципу «витягнутої руки», тобто ціни реалізації товарів є меншими за мінімальні значення інтервалів (діапазонів) цін. Не погоджуючись з таким висновком, платник указав, що застосування контролюючим органом під час здійснення перевірки ціни в контрольованих операціях на базисі FOB є неправомірним та недоречним у зв'язку з відсутністю відомостей щодо всіх можливих витрат. На вимогу контролюючого органу було надано докази того, що під час визначення цін на товари платник керувався відомостями на підставі моніторингу, зокрема, цін на біржі Євронекст, а саме: середніх цін реалізації сільськогосподарської продукції на умовах поставки EXW-порт, які спростовують твердження контролюючого органу щодо невідповідності контрольованих операцій принципу «витягнутої руки».

Львівський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що на підставі Податкового кодексу України контролюючий орган провів розрахунок медіани діапазону для визначення ціни в контрольованій операції, що відповідає принципу «витягнутої руки».

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Якщо перевіркою контрольованих операцій щодо експорту товару «насіння ріпаку» встановлено, що ціни у контрольованих операціях з експорту товарів товарної позиції за кодом 1205 згідно з УКТ ЗЕД, здійснених платником податків (з урахуванням коригування на вартість перевалки товару на борт судна) є меншими за мінімальні значення інтервалів (діапазонів) цін, тобто є такими, що не відповідають принципу «витягнутої руки», а ціни реалізації товарів є нижчими, аніж діапазон цін, то умови зазначених операцій відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними особами у співставних неконтрольованих операціях. Такі ціни в контрольованих операціях з реалізації насіння ріпаку не відповідають принципу «витягнутої руки».

Відсутність у додатку Р (Різниці) (у різницях, на які збільшується фінансовий результат) до декларації з податку на прибуток зазначених сум указує на невідображення платником у складі об'єкта оподаткування податком на прибуток суми відхилення цін контрольованих операцій з реалізації насіння ріпаку від цін, які відповідають принципу «витягнутої руки».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 березня 2023 року у справі № 1340/3525/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109759320>.

2.5. Про правомірність включення витрат для підтримання об'єкта в придатному для використання стані до складу витрат звітного періоду

Послуги із супроводу, вдосконалення окремих складових частин, оновлення програмного забезпечення не можуть функціонувати окремо та не підвищують вартості вже наявного програмного забезпечення, а лише підтримують таке програмне забезпечення в придатному до використання стані відповідно до вимог, що до нього ставляться

23 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у м. Києві на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 21 лютого 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 06 квітня 2021 року у справі № 826/15097/17 за позовом Державного підприємства «Головний інформаційно-обчислювальний центр Державної адміністрації залізничного транспорту України» до Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив, що платник включив витрати за послуги з супроводження, удосконалення, оновлення прикладного програмного забезпечення та розробку технологічних рішень до складу витрат тих періодів, у яких вони були понесені, а мають бути віднесені на збільшення первісної вартості нематеріальних активів, оскільки пов'язані саме з удосконаленням цих нематеріальних активів і підвищенням строку їх використання. Платник зазначив, що не укладав договори на надання послуг, які б підвищували можливості програмного забезпечення та строк його використання, а понесені витрати з супроводження програмного забезпечення, яке знаходиться на балансі підприємства протягом періоду, що перевірявся, безпосередньо пов'язані з удосконаленням цих нематеріальних активів, підвищенням можливостей та строку використання, які сприятимуть збільшенню первісно очікуваних майбутніх економічних вигод і доведенню нематеріального активу до стану, придатного для використання за призначенням.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник правомірно включив витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісно визначеного розміру майбутніх економічних вигод від його використання, до складу витрат звітного періоду, а отже, не було допущено порушень податкового законодавства, в результаті чого контролюючий орган установив заниження податку на прибуток.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Під час виявлення й усунення розбіжностей між затвердженими поставленими завданнями (технологією) та програмною реалізацією виявлення та усунення помилок і збоїв загальносистемного програмного забезпечення усуваються лише технічні несправності, а доопрацювання самого програмного забезпечення не відбувається. Не підвищуються й можливості програмного забезпечення та строк його використання, а лише здійснюється підтримання об'єкта в придатному для використання стані.

Доопрацювання й оновлення програмного забезпечення є внесенням необхідних змін до програмного забезпечення, пов'язаних із виявленими помилками або недоліками під час його використання. Без цих необхідних змін програмне забезпечення не може працювати за своїм призначенням. Оновлення будь-якої антивірусної бази на будь-якому комп'ютерному пристрої не призводить до підвищення можливостей програмного забезпечення та строку його використання і не може призвести до збільшення первісно очікуваних майбутніх економічних вигод.

Послуги з супроводу, удосконалення окремих складових частин, оновлення програмного забезпечення не можуть функціонувати окремо та не підвищують вартості вже наявного програмного забезпечення, а лише підтримують таке програмне забезпечення в придатному до використання стані відповідно до вимог, що до нього ставляться.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 березня 2023 року у справі № 826/15097/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109759260>.

2.6. Про визначення працівникам підприємства пільг та компенсацій, що не підлягають оподаткуванню

Видача молока є заходом з охорони праці, вжитим платником податків з дотриманням встановленого законодавством порядку і не входить до фонду заробітної плати працівників

28 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної

фіскальної служби у Харківській області на постанову Харківського окружного адміністративного суду від 04 квітня 2017 року й ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 19 червня 2017 року у справі № 820/6202/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Стальконструкція ЛТД» до Головного управління Державної фіскальної служби у Харківській області про скасування податкових повідомлень-рішень, рішення та вимоги про сплату боргу (недоїмки).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки застосував до платника штрафні фінансові санкції у зв'язку з тим, що сума вартості виданого працівникам молока є доходом, отриманим працівниками та підлягають оподаткуванню єдиним соціальним внеском і податком на доходи фізичних осіб. Платник указав, що видача молока працівникам підприємства є заходом з охорони праці, вжитим з дотриманням встановленого законодавством порядку та не входить до фонду заробітної плати працівників, у зв'язку з чим висновки контролюючого органу є безпідставними. Додатками до колективного договору були визначені різні пільги та компенсації на підставі Закону України «Про охорону праці», зокрема перелік професій, представникам яких у робочі дні видається молоко.

Харківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що вартість виданого платником молока працівникам не входить до фонду заробітної плати працівників, у зв'язку з чим є безпідставними висновки контролюючого органу про порушення платником вимог чинного законодавства в цій частині, тому прийняті на їхній підставі рішення про застосування штрафних санкцій, податкові повідомлення-рішення та вимога про сплату боргу є незаконними та підлягають скасуванню.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з підпунктом 2.3.4 Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 року № 5, до додаткової заробітної належать інші заохочувальні та компенсаційні виплати, зокрема виплати, що мають індивідуальний характер (оплата квартири та найманого житла, гуртожитків, товарів, продуктових замовлень, абонементів у групи здоров'я, передплати на газети та журнали, протезування, суми компенсації вартості виданого працівникам палива у випадках, не передбачених чинним законодавством тощо).

Видача молока є заходом з охорони праці, вжитим платником податків з дотриманням встановленого законодавством порядку та не входить до фонду заробітної плати працівників.

2.7. Про поняття строку фінансового лізингу

Термін «строк фінансового лізингу» слід розуміти як встановлений лізинговим договором строк, який розпочинається з дати передання лізингоотримувачу (орендарю) ризиків, що стосуються зберігання або використання майна чи права на отримання будь-яких вигод чи винагород, пов'язаних з його використанням, або будь-яких інших прав, що впливають із прав на володіння, користування або розпоряджання таким майном, та закінчується строком закінчення дії лізингового договору, включаючи будь-який період, протягом якого лізингоотримувач має право прийняти одноосібне рішення про продовження строку лізингу згідно з умовами договору

28 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 10 червня 2020 року у справі № 440/4709/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Ланнівська МТС» до Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив, що платник завищив суму кредиту з податку на додану вартість коштом включення до його складу невірно оформлених податкових накладних, які не підтверджують фактичне отримання об'єкта фінансового лізингу. Платник не погодився з висновком контролюючого органу про реєстрацію податкових накладних до фактичної передачі предмета лізингу, вказавши, що податкові накладні не пов'язані з одержанням предмета лізингу. Сума лізингових платежів перевищувала первісну вартість об'єкта лізингу. На переконання платника, приписи пункту 187.6 статті 187 Податкового кодексу України адресовані саме лізингодавцю, а платник у договірних відносинах є лізингоотримувачем, тому діяв добросовісно внаслідок сплати авансового платежу.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про помилковість висновків контролюючого органу, викладених в акті перевірки стосовно укладення між платником та його контрагентами договорів оперативної оренди. Контрагенти платника в спірних лізингових операціях склали та зареєстрували накладні в Єдиному реєстрі податкових накладних. На підставі цих накладних платник сформував кредит з податку на додану вартість за період перевірки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Під терміном «строк фінансового лізингу» потрібно розуміти встановлений лізинговим договором строк, який розпочинається з дати передання ризиків,

що стосуються зберігання або використання майна, чи права на отримання будь-яких вигод чи винагород, пов'язаних з його використанням, або будь-яких інших прав, що впливають з прав на володіння, користування або розпоряджання таким майном, лізингоотримувачу (орендарю), та закінчується строком закінчення дії лізингового договору, включаючи будь-який період, протягом якого лізингоотримувач має право прийняти одноосібне рішення про продовження строку лізингу згідно з умовами договору.

Положеннями податкового законодавства закріплено дату виникнення податкових зобов'язань саме лізингодавців.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 березня 2023 року у справі № 440/4709/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109943715>.

2.8. Про право на нарахування податкового кредиту

Необхідними та достатніми підставами для включення платником до складу податкового кредиту відповідних сум податку на додану вартість є: придбання ним товару, робіт чи послуг з метою їх подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності; сплата чи нарахування сум податку на додану вартість у зв'язку з таким придбанням

29 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби в Хмельницькій області на рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 16 травня 2022 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 19 жовтня 2022 року у справі № 560/12630/21 за позовом Приватного акціонерного товариства «Хмельницька маслосирбаза» до Головного управління Державної податкової служби в Хмельницькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами проведеної перевірки зробив висновок про нереальність господарських операцій з контрагентами платника та визначив зобов'язання зі сплати податку на прибуток приватних підприємств, податку на додану вартість та штрафних санкцій. Не погоджуючись з указаними висновками, платник указав, що в нього наявні всі первинні бухгалтерські документи, які є належними та допустимими доказами, що відображають реальність господарських операцій.

Хмельницький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що висновки податкового органу про фіктивність господарських операцій між платником податків та його контрагентами є формальними та необ'єктивними, оскільки ґрунтуються не на первинних документах та результатах зіставлення даних бухгалтерського та податкового обліку, як це встановлено

пунктом 73.5 статті 75 Податкового кодексу України, а на обставинах, які не мають безпосереднього значення для формування податкових зобов'язань і податкового кредиту.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Приписи пункту 198.3 статті 198 Податкового кодексу України встановлюють, що податковий кредит звітного періоду визначається з огляду на договірну (контрактну) вартість товарів / послуг, але не вище рівня звичайних цін, визначених відповідно до статті 39 цього Кодексу, та складається з сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку за ставкою, встановленою пунктом 193.1 статті 193 цього Кодексу, протягом такого звітного періоду, у зв'язку з: придбанням або виготовленням товарів (зокрема, під час імпорту) та послуг з метою їх подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку; придбанням (будівництвом, спорудженням) основних фондів (основних засобів, зокрема інших необоротних матеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи), і під час їхнього імпорту, з метою подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника.

Право на нарахування податкового кредиту виникає незалежно від того, чи такі товари / послуги та основні фонди почали використовуватися в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника протягом звітного податкового періоду, а також від того, чи здійснював платник оподатковувані операції протягом такого звітного податкового періоду.

Необхідними та достатніми підставами для включення платником до складу податкового кредиту відповідних сум податку на додану вартість є: придбання ним товару, робіт чи послуг з метою їх подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності; сплата чи нарахування сум податку на додану вартість у зв'язку з таким придбанням.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 березня 2023 року у справі № 560/12630/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109944420>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про декларування меж майбутньої забудови та можливість їх подальшого коригування в містобудівному розрахунку

У містобудівному розрахунку замовник декларує межі майбутньої забудови, визначає її основні параметри та обсяги. При цьому визначальним є те, що всі показники моделюються за умови дотримання чинних нормативних документів у цій сфері. Такі параметри об'єкта забудови кореспондуються з намірами замовника реалізувати

власне право на забудову в заявлених ним обсягах. Замовник вправі як зменшити, так і збільшити обсяги запланованої забудови, але в межах граничних норм такої забудови та за умов відповідності таких намірів встановленим нормативам у галузі містобудування.

Містобудівний розрахунок не є стадією проектування. Проте зазначення в містобудівному розрахунку основних параметрів об'єкта будівництва, які заздалегідь не відповідають нормативним актам у галузі містобудування, є достатньою підставою для скасування таких містобудівних умов та обмежень

08 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Обслуговуючого кооперативу «Житлово-будівельний кооператив «Яскравий» (далі - ОК "ЖБК "Яскравий") на постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 26 лютого 2018 року у справі № 806/1560/17 за позовом ОК "ЖБК "Яскравий" до Управління Державної архітектурно-будівельної інспекції у Житомирській області, Головного інспектора будівельного нагляду Управління Державної архітектурно-будівельної інспекції у Житомирській області, третя особа-Департамент містобудування та земельних відносин Житомирської міської ради про визнання протиправним та скасування рішення головного інспектора будівельного нагляду управління Державної архітектурно-будівельної інспекції у Житомирській області від 19 квітня 2017 про скасування дії містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У користуванні ОК "ЖБК "Яскравий" перебуває земельна ділянка, площею 0,1150 га, цільове призначення: для будівництва та обслуговування багатоквартирного житлового будинку на підставі договору суперфіцію від 16 вересня 2016.

Умовами указанного договору передбачено, що ОК "ЖБК "Яскравий" набуває функцій замовника будівництва.

Департаментом містобудування та земельних відносин Житомирської міської ради видано ОК "ЖБК "Яскравий" містобудівні умови і обмеження забудови земельної ділянки від 18 листопада 2016 на об'єкт будівництва: «Нове будівництво багатоквартирного житлового будинку».

Відповідачем проведено позапланову перевірку дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил, за результатами якої складено акт позапланової перевірки від 19 квітня 2017 на підставі якого прийнято рішення про скасування дії містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки від 18 листопада 2016.

Як вбачається зі змісту вказаного рішення містобудівні умови скасовані у зв'язку з порушенням вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, а зокрема: пункту 6 "Прикінцеві положення" Закону України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI "Про регулювання містобудівної діяльності" (далі – Закон № 3038-VI); вимоги примітки 1 пункту 3.8 ДБН 360-92** "Планування і забудова міських і сільських поселень"; абзацу 6 пункту 1.2 розділу I, пунктів 2.2, 2.4 розділу II Порядку 109 від 07.07.2011.

Постановою окружного адміністративного суду позов задоволено.

Рішення суду першої інстанції мотивоване тим, що порушення встановлені контролюючим органом у ході позапланової перевірки не відповідають дійсності, а отже у відповідача були відсутні правові підстави для застосування до позивача виняткових заходів у вигляді скасування містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки.

Постановою апеляційного адміністративного суду постанову окружного адміністративного суду скасовано та прийнято нову про відмову у задоволенні позову.

Суд апеляційної інстанції мотивував своє рішення тим, що позивачем при наданні Департаменту містобудування та земельних відносин Житомирської міської ради містобудівного розрахунку не було враховано вимоги примітки 1 пункту 3.8 ДБН 360-92**, а отже отримані ним містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки не відповідають державним будівельним нормам та підлягають скасуванню.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши пункти 1.1, 2.2 Порядку надання містобудівних умов і обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст, затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07 липня 2011 № 109 (далі – Порядок), Роз'яснення від 02.02.2012 № 7/14-1575, Верховний Суд дійшов висновку, що у містобудівному розрахунку замовником декларуються межі майбутньої забудови, визначаються її основні параметри та обсяги, при цьому усі показники моделюються за умови дотримання чинних нормативних документів у цій сфері, що є визначальним.

Такі параметри об'єкта забудови кореспондуються з намірами замовника реалізувати власне право на забудову у заявлених ним обсягах, при цьому замовник вправі як зменшити так і збільшити обсяги запланованої забудови але в межах граничних норм такої забудови та за умов відповідності таких намірів встановленим нормативам у галузі містобудування.

Колегія суддів Верховного Суду погодилась з судом першої інстанції, що містобудівний розрахунок не є стадією проектування.

Проте така позиція суду першої інстанції не дає можливість нівелювання нею законодавчо встановлену необхідність встановлення у такому містобудівному розрахунку параметрів майбутнього об'єкта будівництва та визначення уповноваженим суб'єктом владних повноважень на основі цього розрахунку у сукупності з іншими документами, переліченими у пункті 2.2 Порядку, можливості надання замовнику містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки чи необхідності відмовити йому у їх отриманні. Тобто реалізувати суб'єктом владних повноважень свої дискреційні повноваження.

Отже, зазначення у містобудівному розрахунку основних параметрів об'єкта будівництва, які заздалегідь не відповідають нормативним актам у галузі

містобудування, є достатньою підставою для скасування таких містобудівних умов та обмежень.

Згідно примітки 1 пункту 3.8 ДБН 360-92** "Планування і забудова міських і сільських поселень" мінімальна площа ділянки на 1 людину - 12,2 кв.м/люд.

Суд апеляційної інстанції вчинивши математичні підрахунки вказав, що зважаючи на кількість квартир в будинку - 206, то при мінімальній кількості людей у таких в квартирах (1 людина на квартиру) площа ділянки для будівництва такого об'єкта повинна становити не менше - 2513,2м.кв. (206x12,2м.кв.).

У свою чергу із державного акта 11 лютого 2006 вбачається, що цільове призначення земельної ділянки, що перебуває у користуванні замовника, площею 0,1150 га, - для житлової забудови 9-10 поверхів, офісу, магазину до 3-х поверхів.

Зі змісту містобудівних умов і обмежень забудови земельної ділянки від 18 листопада 2016 вбачається, що вони були надані позивачу відносно земельної ділянки площа якої становить 0,115 га.

Отже площа вказаної земельної ділянки не розрахована на розміщення 9-ти поверхового будинку з заявленою позивачем кількістю квартир у відповідності до державних будівельних норм.

З огляду на зазначені обставини, Верховний Суд визнав, що суд апеляційної інстанції дійшов цілком ґрунтовного висновку про допущення Департаментом містобудування та земельних відносин Житомирської міської ради порушення державних будівельних норм при наданні позивачу містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, що у свою чергу є беззаперечною підставою для їх скасування, а отже рішення контролюючим органом було прийнято у межах повноважень та у спосіб, визначений законами України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 березня 2023 року у справі № 806/1560/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433034>.

1.2. Щодо мети видачі суб'єктам кінематографії державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів

Видача Держкіно прокатного посвідчення має на меті насамперед забезпечення дотримання авторських прав на фільм як на аудіовізуальний твір, оскільки для одержання прокатного посвідчення власники кінотеатрального, телевізійного права, права домашнього відео та публічного комерційного відео на фільм зобов'язані подати до Держкіно оригінал або нотаріально засвідчену в установленому порядку копію (ксерокопію) угоди (контракту, договору) або іншого документа, який підтверджує надання автором фільму або власником, який має виключне право на фільм, дозволу або передачу прав на розповсюдження і демонстрування фільму

16 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного

адміністративного суду міста Києва від 20 травня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 08 вересня 2020 року у справі № 826/9083/18 за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_1 до Кабінету Міністрів України, третя особа - Державне агенство України з питань кіно, про скасування постанови № 1315 від 17 серпня 1998 «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» (далі – Положення).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є українським кінопродюсером, режисером, сценаристом.

Як встановлено судом першої інстанції та вбачається з матеріалів справи, Кабінетом Міністрів України 17 серпня 1998 було прийнято Постанову № 1315 «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів». Позивач вважає, що остання порушує його право як автора на виключне право надавати дозвіл на використання твору, що гарантується статті 404 Цивільного Кодексу України. Відсутність державного посвідчення створює перешкоди в реалізації аудіовізуального твору, так як покупець відмовляється від придбання цього твору. Вважає, що вимога отримувати прокатне посвідчення для демонстрування та розповсюдження фільмів є порушенням права на власність та є втручанням держави в права позивача, зокрема гарантовані статті 10 Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини права на свободу вираження поглядів.

Враховуючи викладене позивач звернувся до суду із цим позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, в задоволенні позову відмовлено.

Мотивуючи свої рішення суди зазначили, що чинне законодавство передбачає можливість певного втручання держави в процес, зокрема, поширення кінофільмів. Затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів є інструментом регулювання права на розповсюдження і демонстрування національних та іноземних фільмів шляхом отримання державного посвідчення, що передбачено Законом України «Про кінематографію». При цьому, затверджене оскаржуваною постановою Положення не встановлює будь-яких обмежень прав позивача, а лише визначає порядок отримання документу, який засвідчує право та визначає умови розповсюдження і демонстрування національних та іноземних фільмів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктами 3 та 4 Положення прокатне посвідчення видається Держкіно юридичній або фізичній особі, яка відповідно до законодавства є суб'єктом підприємницької діяльності та надає право розповсюджувати і демонструвати на території України всі види фільмів, вироблені в Україні та за її межами, розповсюджувачам (дистриб'юторам, прокатникам), кіновидовищним закладам, прокатним пунктам відеокасет, торговельним підприємствам, підприємствам

з тиражування, а також телеорганізаціям, у тому числі кабельному телебаченню, незалежно від форми власності.

Колегія суддів Верховного Суду зауважила, що видача Держкіно прокатного посвідчення насамперед має на меті забезпечення дотримання авторських прав на фільм як на аудіовізуальний твір, оскільки для одержання прокатного посвідчення власники кінотеатрального, телевізійного права, права домашнього відео та публічного комерційного відео на фільм зобов'язані подати до Держкіно оригінал або нотаріально засвідчену в установленому порядку копію (ксерокопію) угоди (контракту, договору) або іншого документа, який підтверджує надання автором фільму або власником, який має виключне право на фільм, дозволу або передачу прав на розповсюдження і демонстрування фільму.

За відсутності ж таких документів прокатне посвідчення не може бути видане Держкіно, оскільки розповсюдження і демонстрування фільму без документально підтвердженого дозволу власника фільму буде порушенням його майнових виключних авторських прав на фільм. У разі ж позитивного рішення Держкіно присвоює кожному фільму державний реєстраційний номер та видає прокатне посвідчення (пункт 7 Положення).

Стосовно посилання на невідповідність оскаржуваного Положення нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та Конституції України щодо права на свободу вираження поглядів, Верховний Суд зазначив, що зазначеними нормативно-правовими актами в обумовлених випадках передбачено право держави на обмеження інформації, до якої належать і аудіовізуальні твори, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя, шляхом прийняття відповідного законодавчого акту.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 березня 2023 року у справі № 826/9083/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109601166>.

1.3. Щодо обов'язку замовника будівництва отримати дозвіл на виконання будівельних робіт у разі реконструкції підземного переходу

Підземний перехід є об'єктом благоустрою, а не його елементом. Тому для реконструкції вказаного об'єкта замовник виконання будівельних робіт зобов'язаний отримати дозвіл на їх виконання

16 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління житлово-комунального господарства виконавчого комітету Полтавської міської ради на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 07 травня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 01 серпня 2019 року у справі № 440/781/19 за

позовом Управління житлово-комунального господарства виконавчого комітету Полтавської міської ради до Державної архітектурно-будівельної інспекції України, Департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції у Полтавській області про визнання протиправними дій по складанню акту від 07 лютого 2019 з порушенням норм чинного законодавства; визнання протиправною та скасування постанови від 18 лютого 2019 про накладення штрафу за порушення у сфері містобудівної діяльності, визнання протиправним та скасування припису від 07 лютого 2019 про усунення порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

07 лютого 2019 посадовими особами Департаменту ДАБІ у Полтавській області на підставі наказу Департаменту ДАБІ у Полтавській області від 23 січня 2019 та направлення на проведення перевірки від 24 січня 2019 проведена позапланова перевірка дотримання Управлінням ЖКГ вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил.

За результатами зазначеного заходу відповідачем складено акт перевірки дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності від 07 лютого 2019 року, у якому встановлено, що суб'єкт містобудування - Управління ЖКГ здійснює містобудівну діяльність на об'єкті будівництва (капітальний ремонт, реконструкція) підземного переходу на перехресті вул. Соборності з кільцем та вул. 1100-річчя Полтави у м. Полтава, а саме: виконання будівельних робіт без отримання дозволу на їх виконання, на об'єкті, що за класом наслідків (відповідальності) належить до об'єктів з середніми наслідками (СС2).

Замовником будівництва - Управлінням ЖКГ, не отримано право на виконання будівельних робіт на об'єкті будівництва у відповідності до пункту 3 частини першої статті 34 Закону України від 17 лютого 2011 № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі – Закон № 3038-VI).

07 лютого 2019 Департаментом ДАБІ у Полтавській області винесено про усунення Управлінням ЖКГ виявлених порушень, проведення об'єкта будівництва до вимог чинного законодавства до 08 квітня 2019.

18 лютого 2019 Департаментом ДАБІ у Полтавській області винесено постанову про накладення штрафу за порушення у сфері містобудівної діяльності у сумі 710770,00 грн.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 34 Закону № 3038-VI замовник має право виконувати будівельні роботи після видачі замовнику органом державного архітектурно-будівельного контролю дозволу на виконання будівельних робіт - щодо об'єктів, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів

з середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками або підлягають оцінці впливу на довкілля згідно із Законом України «Про оцінку впливу на довкілля».

Виконання будівельних робіт без відповідного документа, передбаченого цією статтею, вважається самочинним будівництвом і тягне за собою відповідальність згідно із законом (частина сьома статті 34 Закону № 3038-VI).

Таким чином, відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності настає для замовника будівництва у разі неотримання ним дозволу на виконання будівельних робіт (невидачі такого дозволу відповідним органом) на момент виконання таких робіт.

Абзацом другим частини другої статті 34 Закону № 3038-VI визначено, що перелік будівельних робіт, які не потребують документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення яких об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію, затверджується Кабінетом Міністрів України.

На реалізацію наведеної вище норми Кабінет Міністрів України постановою від 07 червня 2017 № 406 «Про затвердження переліку будівельних робіт, які не потребують документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення яких об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію» затвердив Перелік № 406, пунктом 9 якого визначено, що відновлення елементів благоустрою, визначених Законом України «Про благоустрій населених пунктів» не потребує документів, що дають право на їх виконання, та після їх закінчення об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію.

Проаналізувавши положення законодавства, якими врегульовані спірні правовідносини, Верховний Суд дійшов висновку, що підземний перехід на перехресті вул. Соборності з кільцем та вул. 1100-річчя Полтави у м. Полтава є саме об'єктом благоустрою а не його елементом, а відтак реконструкція вказаного об'єкта не регулюється пунктом 9 Переліку № 406, будівельні роботи згідно з яким не потребують документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення яких об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію.

До того ж суди попередніх інстанцій встановили та це підтверджується наявними у справі доказами, що згідно доданим до матеріалів справи робочим проектом об'єкт будівництва робочого проекту «Капітальний ремонт підземного переходу на перехресті вул. Соборності з кільцем та вул. 1100-річчя Полтави у місті Полтава» належить до об'єктів III категорії складності, клас наслідків - СС2.

Отже, позивач зобов'язаний був отримати дозвіл на виконання будівельних робіт на вказаному об'єкті будівництва, проте цього не зробив, за що передбачена відповідальність згідно із пунктом 3 частини другої статті 2 Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» (Закон №208/94-ВР).

1.4. Про обов'язок ліцензіата у сфері поводження з небезпечними відходами помаркувати тару, якщо вона не відповідає вимогам Ліцензійних умов щодо маркування тари для збирання і тимчасового зберігання відходів

Аналіз пункту 16 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року № 446, дає підстави для висновку, що на підприємстві для збирання і тимчасового зберігання відходів повинні бути відведені та обладнані спеціальні майданчики, встановлена помаркована тара, відсіки, бункери тощо з чітким позначенням виду відходів та їх класу безпеки.

У разі отримання від закладів охорони здоров'я тари, котра попередньо вже була промаркована самими закладами охорони здоров'я, але не містить позначення як виду відходів та/або їх класу безпеки, ліцензіат у сфері поводження з небезпечними відходами зобов'язаний перемаркувати таку тару, чітко позначивши вид відходів та їх клас безпеки

23 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 11 листопада 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 09 лютого 2022 року у справі № 420/9491/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Науково-виробнича компанія «Укрекопром» до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України про визнання протиправним та скасування розпорядження Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України про усунення порушень Ліцензійних умов від 04 березня 2021 року.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є суб'єктом господарювання, яким отримано та розширено ліцензію про провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами.

У період з 24 лютого 2021 року по 25 лютого 2021 року Комісією з проведення позапланової перевірки та проведення позапланової перевірки, утвореною на підставі наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 23 травня 2021 року, було проведено позаплановий захід державного нагляду (контролю) ТОВ «Науково-виробнича компанія «Укрекопром».

За результатами проведеного позапланового заходу державного нагляду контролю щодо додержання суб'єктом господарювання вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, складено акт від 25 лютого 2021 року, у якому вказано на наявність з боку ТОВ «Науково-виробнича компанія «Укрекопром» порушень вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року

№ 446 (далі - Ліцензійні умови), зокрема, абзацу 9 пункту 16 - для збирання та тимчасового зберігання клінічних (медичних) відходів на підприємстві на спеціально

відведеному та обладнаному майданчику встановлена непромаркована тара, без чіткого позначення виду відходів та їх класу небезпеки.

На підставі означеного акта позапланової перевірки відповідачем 04 березня 2021 року винесено розпорядження про усунення ТОВ «Науково-виробнича компанія «Укрекопром» порушень Ліцензійних умов. Також, попереджено, що у разі невиконання даного розпорядження, дію Ліцензії буде зупинено.

Позивач, вважаючи розпорядження Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України про усунення порушень Ліцензійних умов від 04 березня 2021 року протиправним, звернувся до суду з позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовні вимоги ТОВ «Науково-виробнича компанія «Укрекопром» було задоволено.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що в діях ТОВ «Науково-виробнича компанія «Укрекопром» відсутні будь-які порушення вимог абзацу 9 пункту 16 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року № 446.

Тара, в якій зберігалися медичні відходи, отримані від закладів охорони здоров'я, попередньо була промаркованою закладами охорони здоров'я, до передачі її ТОВ «Науково-виробнича компанія «Укрекопром». Означене маркування було здійснено відповідно до положень Міністерства охорони здоров'я України, та не суперечило вимогам Ліцензійних умов, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року № 446.

На переконання судів попередніх інстанцій, у позивача були відсутні зобов'язання перемаркувати отриману від закладів охорони здоров'я тару, котра попередньо вже була промаркованою самими закладами охорони здоров'я, та зберігалася у відведеному і спеціально обладнаному майданчику з чітким позначенням виду, та їх класу небезпеки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Аналіз пункту 16 Ліцензійних умов дає підстави для висновку, що на підприємстві для збирання і тимчасового зберігання відходів, повинні бути відведені і обладнані спеціальні майданчики, встановлена помаркована тара, відсіки, бункери тощо з чітким позначенням виду відходів та їх класу небезпеки.

З фотофіксації місця зберігання клінічних відходів убачається, що тара для збирання і тимчасового зберігання відходів помаркована. На деяких пакунках вказано підприємство утворювача відходів. В окремих випадках зазначено категорію відходів, а в деяких категорію відходів та клас небезпеки.

Зазначене є свідченням того, що позивачем не в повній мірі дотримано вимоги Ліцензійних умов щодо маркування тари для збирання і тимчасового зберігання відходів шляхом позначення виду відходів та їх класу небезпеки.

Зважаючи на те, що позивачем не дотримано вимоги Ліцензійних умов щодо маркування тари для збирання і тимчасового зберігання відходів, розпорядження Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України про усунення порушень Ліцензійних умов від 04 березня 2021 року в частині усунення порушень вимог абзацу 9 пункту 16 Ліцензійних умов є правомірним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 березня 2023 року у справі № 420/9491/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109759075>.

1.5. Про обов'язковість приведення органом місцевого самоврядування штатної чисельності працівників служби у справах дітей до нормативів, визначених законодавством

Норми Закону України «Про охорону дитинства» та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» зобов'язують органи місцевого самоврядування створювати служби у справах дітей для виконання відповідних повноважень з урахуванням вимог законодавства до їх штатної чисельності, а саме один працівник служби не більше ніж на одну тисячу дітей, які проживають у районі, та не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у місті, районі у місті.

Отже, недотримання штатної чисельності служби у справах дітей створює загрозу порушення суспільних інтересів та інтересів держави у сфері охорони дитинства щодо реалізації в повному обсязі завдань та заходів державної політики з питань соціально-правового захисту дітей – мешканців територіальної громади

27 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу керівника Кіровоградської обласної прокуратури на рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 03 червня 2022 року, та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 31 жовтня 2022 року у справі № 340/2019/22 за позовом заступника керівника Новоукраїнської окружної прокуратури в інтересах держави до Новомиргородської міської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області (далі - Новомиргородська міська рада) про визнання протиправною бездіяльністю відповідача щодо приведення штатної чисельності Служби у справах дітей Новомиргородської міської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області у відповідність до нормативів, установлених статтею 4 Закону України від 24 січня 1995 № 20/95-ВР «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (далі - Закон № 20/95-ВР) (одна з позовних вимог).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Новомиргородської міської ради від 24 грудня 2020 затверджено штатні розписи апарату виконавчого комітету, структурних підрозділів міської ради та селищної і сільських рад на 2021 рік, відповідно до якого у штаті служби у справах дітей наявні 3 штатні одиниці (начальник відділу, два головних спеціаліста).

У додатку до листа служби у справах дітей Кіровоградської обласної державної адміністрації від 27 серпня 2021 міститься інформація, що кількість штатних одиниць, які повинні бути в службі у справах дітей відповідно до статті 4 Закону

№ 20/95-ВР, в Новомиргородській міській територіальній громаді має бути - 4, фактична кількість працівників за штатом - 3, кількість дитячого населення - 6116, відсоток відповідності закону - 75%.

Заступник керівника Новоукраїнської окружної прокуратури, вважаючи, що неприведення відповідачем штатної чисельності працівників Служби у справах дітей Новомиргородської міської ради до нормативів, визначених законодавством, створює загрозу порушення суспільних інтересів та інтересів держави у сфері охорони дитинства щодо реалізації в повному обсязі завдань та заходів державної політики з питань соціально-правового захисту дітей - мешканців об'єднаної територіальної громади, звернувся до суду з цим позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду відмовлено у задоволенні позовних вимог.

Апеляційний адміністративний суд постановою змінив мотивувальну частину рішення окружного адміністративного суду, виключивши з неї висновок про відсутність у прокурора підстав для звернення до суду з цим позовом в інтересах держави; в іншій частині рішення суду першої інстанції - залишив без змін.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд першої інстанції, з висновком якого у незмінній частині погодився й суд апеляційної інстанції, виходив із того, що зміст частини сьомої статті 4 Закону № 20/95-ВР вказує на неможливість призначати у службі у справах дітей більше одного працівника з розрахунку на одну тисячу дітей, які проживають у районі, та не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у місті, районі у місті. Призначення ж меншої кількості працівників, на думку судів попередніх інстанцій, є виключним правом органу через відсутність легітимних на це заборон.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалити нове рішення про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною сьомою статті 4 Закону № 20/95-ВР передбачено, що штатна чисельність працівників районних, міських, районних у містах служб у справах дітей устанавлюється з розрахунку один працівник служби не більше ніж на одну тисячу дітей, які проживають у районі, та не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у місті, районі у місті. Штатна чисельність працівників служб у справах дітей виконавчих органів сільських, селищних рад відповідних територіальних громад встановлюється з розрахунку один працівник служби не більше ніж на одну тисячу дітей, але не менше одного працівника на об'єднану територіальну громаду.

Наведені положення законодавства, у тому числі норми Закону України від 26 квітня 2001 № 2402-III «Про охорону дитинства» та Закону 20/95-ВР зобов'язують органи місцевого самоврядування створювати служби у справах дітей для виконання відповідних повноважень з урахуванням вимог законодавства

до їх штатної чисельності, а саме один працівник служби не більше ніж на одну тисячу дітей, які проживають у районі, та не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у місті, районі у місті.

Як слідує з матеріалів справи у місті Новомиргороді Кіровоградської області обліковується 6116 дітей, що свідчить про те, що кількість штатних одиниць, які повинні бути в службі у справах дітей в Новомиргородській міській територіальній громаді відповідно до частини сьомою статті 4 Закону № 20/95-ВР має бути 4 (чотири), а не 3 (три) як помилково вважає відповідач, через те, що один працівник такої служби має здійснювати свої повноваження не більше ніж на дві тисячі дітей, які проживають у місті.

Разом із тим, відповідач, порушуючи наведені норм законодавства, не привів штатну чисельність Служби у справах дітей Новомиргородської міської ради у відповідність до вимог частини сьомої статті 4 Закону № 20/95-ВР.

За таких обставин, бездіяльність відповідача щодо приведення штатної чисельності Служби у справах дітей Новомиргородської міської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області у відповідність до нормативів, установлених статтею 4 Закону № 20/95-ВР є протиправною, а відтак позовні вимоги є обґрунтованими.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 березня 2023 року у справі № 340/2019/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109854704>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Про відсутність в авіаційній компанії обов'язку щодо сплати державного збору на підставі підзаконного нормативно-правового акта

Обов'язок щодо сплати державного збору до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України в міжнародних авіаційних організаціях не виникає в авіаційній компанії (авіаперевізника), якщо відсутні підстави, визначені виключно законом, а не підзаконним нормативно-правовим актом, в тому числі визнаним незаконним. Відповідно, Державна авіаційна служба України не має повноважень щодо нарахування такого збору в рахунках-фактурах та право щодо стягнення заборгованості з його сплати

10 березня 2023 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної авіаційної служби України (далі – ДАС України, позивач) на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 3 грудня 2018 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 20 червня 2019 року у справі № 826/13458/17 за її

ж позовом до Приватного акціонерного товариства «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України» (далі – ПАТ «АК «МАУ», відповідач) про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ДАС України на підставі звітів щодо діяльності ПАТ «АК «МАУ» згідно з ліцензією на провадження господарської діяльності з надання послуг із перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом, відповідачу виставлено для сплати рахунки-фактури за перевезення пасажирів та багажу у період з липня 2014 року по січень 2015 року. Розрахунок сум здійснювався відповідно до пунктів 5, 6 розділу II Додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1993 року № 819 «Про створення Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях» (далі – Постанова № 819). ПАТ «АК «МАУ» не перерахувало у добровільному порядку відповідні збори до Державного бюджету України, що зумовило звернення ДАС України з позовом до суду.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовили. Суди виходили з того, що право встановлювати (скасовувати) загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі) належить до повноважень Верховної Ради України виключно шляхом прийняття відповідних законів, а тому, зважаючи на законодавчо закріплений порядок, строки та розмір сплати спірного збору, у відповідача відсутній обов'язок по його сплаті; з 1 січня 2014 року положення Постанови № 819, на підставі яких позивач нарахував спірні державні збори, визнано нечинними.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд звернув увагу, що ключовим питанням, яке складало суть спору та потребувало правової оцінки, є встановлення наявності або відсутності обов'язку відповідача щодо сплати державного збору та права у позивача на момент звернення з позовом до суду заявляти вимоги щодо стягнення з відповідача нарахованого у другому півріччі 2014 року відповідно до рахунків-фактур державного збору з наданих послуг перевезення пасажирів і вантажів, не на підставі закону, а на підставі положень підзаконного нормативно-правового акту (пунктів 5, 6 розділу II Додатку до Положення № 819), які визначали на той час розмір сплати державних зборів до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях (далі – Фонд), та про які відомо, що вони були визнані незаконними і втратили чинність з 1 січня 2014 року відповідно до судового рішення у справі № 826/17492/16, яке набуло законної сили. Тобто, питання полягає не лише в тому, що спір стосується застосування акта, у редакції, яка була чинною на момент, коли склалися спірні правовідносини щодо визначення розміру для нарахування державного збору, а в застосуванні цього акта, який за своєю правовою природою не міг підлягати та не підлягав застосуванню.

Висновок Окружного адміністративного суду міста Києва, викладеного у постанові від 20 січня 2017 року у справі № 826/17492/16, зокрема, про те, що державні збори до

Фонду, у тому числі елементи правового механізму таких зборів, як-то розмір і порядок сплати, мають бути передбачені винятково законом; делегування парламентом функції із встановлення державних зборів іншим органам державної влади суперечить Конституції України; стягнення на підставі Постанови № 819 зборів за виліт/приліт пасажирів/вантажів з/на території України суперечить статті 15 Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 року та свідчить про незаконність Постанови № 819 в цій частині, Верховний Суд врахував при розгляді справи № 826/13458/17.

Щодо правової природи державного збору у спірних правовідносинах колегія суддів дійшла висновку, що державний збір, який суб'єкт авіаційної діяльності повинен сплачувати до Фонду, є цільовим, по суті відплатним платежем до Державного бюджету України. За своїм призначенням, підставами сплати і характером цих підстав такий збір належить до категорії інших неподаткових надходжень доходів загального фонду Державного бюджету України. Також законодавець визначив призначення цих коштів, орган, який відповідає за сплату державного збору до Фонду, суб'єктів, які повинні його сплачувати та за які послуги. Державні збори за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України, та за кожен тону вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, є одними із видів (джерел) надходження коштів Фонду. Визначений статтями 67, 92 Конституції України державний збір, як спеціальний предмет правового регулювання щодо покладання обов'язку його сплати на певну особу, має більш ширше поняття ніж збір, який підлягає сплаті в порядку, визначеному за правилами податкового законодавства. У цьому випадку не можна ототожнювати поняття збір винятково через призму податкового законодавства. У межах цієї справи спірний збір формує загальний фонд Державного бюджету України. Зважаючи на положення цих статей, визначення системи, порядку і розміру сплати спірного державного збору має встановлювати виключно закон, а не інший підзаконний нормативно-правовий акт. У спірних правовідносинах державні збори не належать до загальнодержавних податків і зборів, передбачених Податковим кодексом України.

З огляду на зазначені обставини у цій справі колегія суддів висувала, що єдиним законодавчим актом, що визначав порядок та перелік видів діяльності (операцій), з наявністю яких законодавство пов'язує виникнення у авіаперевізника відповідного обов'язку щодо перерахування державного збору до Фонду, а саме за рахунок діяльності авіаперевізника з надання відповідних послуг авіаперевезення за кожного пасажира, який відлітає з аеропорту України; за кожен тону вантажу, що відправляється чи прибуває до аеропорту України, є пункти 3, 4 частини п'ятої статті 12 Повітряного кодексу України. При цьому, встановлений законодавством обов'язок щодо сплати державного збору, з урахуванням положень статей 67, 92 Конституції України, не регулювався жодним законом, відтак закону, який би визначав розмір, строк та порядок сплати державного збору на підставі виставлених рахунків-фактури у спірних правовідносинах, Верховною Радою України не приймалося. Водночас єдиним нормативно-правовим актом, який визначав, відповідно до пунктів 3, 4 частини п'ятої статті 12 Повітряного кодексу України, розмір державного збору був пункт 5 розділу II Додатку до Постанови № 819.

Судова палата сформулювала такий правовий висновок.

Нечинність нормативно-правового акту не створює та не породжує для осіб учасників таких правовідносин, на яких спрямоване регулювання певних відносин, жодних законодавчо визначених прав та обов'язків. Через втрату юридичної сили, на підставі такого акту, не може виникати законодавчо встановленого обов'язку та не породжуються права вимоги на його виконання для іншої сторони. На підставі незаконного нормативно-правового акту не можна вважати правомірними вимоги, що не відповідає принципу законності, який є складовою принципу верховенства права. Заявлена позивачем вимога, яка є предметом перевірки щодо обов'язку відповідача, перебуває за межами їхньої правомірності, у позивача не виникає права законної вимоги, а у відповідача – обов'язку на підставі незаконного нормативно-правового акту здійснити сплату такого збору. Для обов'язку сплати відповідачем спірного державного збору, у тому числі за сформованими рахунками-фактурами, необхідна наявність відповідної законодавчої бази, яка, як зазначалось вище, у спірний період було відсутня.

Ураховуючи наведене, Верховний Суд не встановив неправильного застосування норм матеріального права або порушень норм процесуального права при ухваленні оскаржуваних судових рішень і погоджується з висновками судів попередніх інстанцій у цій справі про відмову у задоволенні позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 березня 2023 року у справі № 826/13458/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109476489>.

1.2. Про відсутність підстав для перетину кордону в умовах воєнного стану за документом, який підтверджує зняття особи з військового обліку

Факт зняття з військового обліку на підставі пункту б частини шостої статті 37 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» не є підставою (у передбачених законом випадках) для виїзду за кордон у період введення на території України воєнного стану.

Системний аналіз норм законодавства, що регламентують порядок здійснення військового обліку, свідчить, що документами, які посвідчують факт зняття особи з військового обліку, є військовий квиток або тимчасове посвідчення військовозобов'язаного з відповідною відміткою.

Водночас варто звернути увагу, що військовий квиток з відміткою про зняття з обліку як документ засвідчує виключно питання військового обліку особи і сам собою не є достатнім підтверджувальним документом для перетину особою державного кордону в умовах воєнного стану

09 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Чернівецького окружного адміністративного суду від 17 жовтня 2022 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 14 листопада 2022 року у справі

№ 600/2520/22-а за позовом ОСОБА_1 до ІНФОРМАЦІЯ_2 про визнання протиправним та скасування рішення про відмову в перетинанні державного кордону на виїзд з України громадянину України

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

18 травня 2022 року позивач прибув до міжнародного пункту пропуску для автомобільного сполучення "Мамалига", з метою здійснення перетину державного кордону на виїзд з України. При цьому, останнім пред'явлено паспорт громадянина України для виїзду за кордон та військовий квиток з відміткою про виключення з військового обліку відповідно до п. 6 ч. 6 ст. 37 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

За результатами здійснення прикордонного контролю, посадовими особами відповідача прийнято рішення від 18 травня 2022 року про відмову в перетинанні державного кордону України позивачу, який досяг 16-річного віку.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі з'ясовувалося питання щодо правомірності рішення відповідача, яким позивача було тимчасово обмежено у праві виїзду з України у зв'язку з відсутністю підстав на право перетинання державного кордону.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, який затверджений Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ (воєнний стан в подальшому був продовжений іншими указами Президента).

Пунктом 3 Указу № 64/2022 у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Виходячи з вказаного вбачається, що станом на час виникнення спірних у цій справі правовідносин в Україні діяв воєнний стан та було оголошено загальну мобілізацію, а тому конституційне право громадян України на вільне залишення території України обмежувалось законодавством.

У своїх доводах скаржник стверджував, що він не підлягає призову на військову службу під час мобілізації, у зв'язку із тим, що виключений з військового обліку військовозобов'язаних відповідно до п. 6 ч. 6 ст. 37 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", що підтверджується відміткою у військовому квитку.

З огляду на це позивач вважає вказану обставину (не підлягає призову на військову службу під час мобілізації) такою, що свідчить про наявність у нього права на перетинання державного кордону України, а обмеження його у цьому є порушенням приписів Конституції України щодо свободи пересування та вільно залишати територію України.

На таке твердження позивача Верховний Суд зазначив, що громадяни України, які були раніше засуджені до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, котрі відповідно до п. 6 ч. 6 ст. 37 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» підлягають виключенню з військового обліку у відповідних районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (військовозобов'язаних та резервістів Служби безпеки України - у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, військовозобов'язаних та резервістів Служби зовнішньої розвідки України - у відповідному підрозділі Служби зовнішньої розвідки України) і не входять до кола осіб, визначених Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», як такі, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації.

Однак, факт зняття з військового обліку на підставі п. 6 ч. 6 ст. 37 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» не є підставою (у передбачених законом випадках) для виїзду за кордон у період введення на території України воєнного стану.

Системний аналіз норм законодавства, що регламентують порядок здійснення військового обліку, свідчить, що документами, які посвідчують факт зняття особи з військового обліку, є військовий квиток або тимчасове посвідчення військовозобов'язаного з відповідною відміткою.

Водночас Верховний Суд зауважив, що військовий квиток з відміткою про зняття з обліку як документ засвідчує виключно питання військового обліку особи і сам по собі він не є достатнім підтверджуючим документом для перетину державного кордону позивачем в умовах воєнного стану.

У цій справі позивачем при проходженні прикордонного контролю, крім паспорту громадянина України для виїзду за кордон було надано тільки військовий квиток з відміткою про виключення позивача з військового обліку відповідно до п.6 ч.6 ст. 37 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", проте документів, які б підтверджували його право на перетин кордону, надано не було.

За таких обставин Верховний Суд погодився з висновком судів попередніх інстанцій про те, що у спірних правовідносинах він не мав правових підстав для виїзду за кордон у період введення на території України воєнного стану.

1.3. Про взаємозв'язок умови тендерної пропозиції «гарантія має набувати чинності з дня її надання» з датою подання такої пропозиції

Тендерна пропозиція подається в електронному вигляді через електронну систему закупівель шляхом заповнення електронних форм, і кожен учасник має право подати тільки одну тендерну пропозицію (частини перша, друга статті 26 Закону України «Про публічні закупівлі»). Забезпечення тендерних пропозицій (на умовах Замовника, зазначених у тендерній документації) подається в складі тендерних пропозицій учасника (через електронну систему закупівель) – якщо його надання є однією з умов тендерної документації – й у зв'язку з поданням цих тендерних пропозицій, тому не може розглядатися безвідносно до останніх. З цих міркувань банківська гарантія не може бути подана (в електронній системі закупівель) окремо (раніше), аніж інші документи та/чи відомості тендерної пропозиції, як і загалом тендерна пропозиція, яку можна подати тільки після накладення на неї (в цілому) електронного підпису.

Оскільки забезпечення тендерних пропозицій (у вигляді гарантії) подається одночасно з тендерною пропозицією, то умову замовника, що «гарантія має набувати чинності з дня її надання», на яку звертає увагу Держаудитслужба, можна пов'язувати з датою подання тендерної пропозиції (в електронному вигляді) загалом, що можливе після накладення на неї (тендерну пропозицію) електронного підпису (учасника)

01 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Західного офісу Держаудитслужби на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 06 вересня 2022 року у справі № 160/21037/21 за позовом Департаменту житлово-комунального господарства та будівництва Дніпропетровської обласної державної адміністрації до Західного офісу Держаудитслужби, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача - товариство з обмеженою відповідальністю «Шляхбудсервіс», про визнання протиправним та скасування висновку

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

10 серпня 2021 року Департамент ЖКГ (Замовник) оприлюднив інформацію про закупівлю (за процедурою відкритих торгів), предметом якої був «Капітальний ремонт ділянки проїжджої частини дорожнього покриття по вул. Ювілейна в м. Першотравенськ Дніпропетровської області».

За результатами процедури моніторингу відповідач 21 жовтня 2021 року склав висновок, відповідно до якого тендерна документація позивача (Замовника) не відповідала вимогам пункту 19 частини другої статті 22 Закону України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII «Про публічні закупівлі» (далі - Закон № 922-VIII), а також виявлено порушення пункту 1 частини першої статті 31 Закону № 922-VIII.

Недотримання вимог пункту 19 частини другої статті 22 Закону № 922-VIII полягало в тому, що в пункті 1 розділу 3 «Інструкції підготовки тендерних пропозицій» тендерної документації (Департаменту ЖКГ) не зазначені приклади формальних (несуттєвих) помилок, допущення яких не призведе до відхилення тендерних пропозицій.

У тендерній документації вимагалось також, щоб форма і зміст банківської гарантії відповідали вимогам наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 14 грудня 2020 року № 2628 «Про затвердження форми і Вимог до забезпечення тендерної пропозиції/пропозиції» (далі - Наказ 2628) та вимогам постанови Правління Національного банку України від 15 грудня 2004 року № 639 «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах» (далі – Постанова № 639); крім того, гарантія мала набувати чинності з дня її надання та мала передбачати лише можливість сплати всієї суми, на яку вона видана (часткові слати - заборонені).

Під час моніторингу з'ясувалося, що учасник ТОВ «Шляхбудсервіс» надав у складі тендерної пропозиції банківську гарантію, видану Акціонерним товариством комерційний банк «Приватбанк». Відповідач зауважив, що дата видачі зазначеної банківської гарантії - 25 серпня 2021 року, проте дата початку строку її дії (набрання чинності) - 26 серпня 2021 року.

Зважаючи на наведене Західний офіс Держаудитслужби зобов'язав (у Спірному висновку) Замовника здійснити заходи щодо усунення порушення вимог пункту 1 частини першої статті 31 Закону № 922-VII, а саме: (1) вжити заходи щодо розірвання укладеного за результатами тендеру договору з дотриманням норм Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України, зокрема, але не виключно, письмово звернутися до ТОВ «Шляхбудсервіс» щодо розірвання договору; (2) вжити заходи (зокрема, шляхом проведення роз'яснювальної роботи, економічних навчань, тощо) щодо недопущення у подальшому порушень вимог пункту 19 частини другої статті 22 Закону № 922-VIII при складанні тендерної документації.

Рішенням суду першої інстанції у задоволенні позову відмовлено.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції і ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши встановлені у цій справі судами обставини, Верховний Суд дійшов висновку, що загалом адресована позивачу вимога про припинення зобов'язань за договором, укладеним з переможцем відкритих торгів, ґрунтується на тому, що цей учасник надав (у складі тендерної пропозиції) банківську гарантію, яка не відповідала вимогам тендерної документації Замовника щодо забезпечення тендерної пропозиції. «Невідповідність», з погляду відповідача, полягала в тому, що банківська гарантія не була чинна на дату її «надання», водночас саме таку «умову» до забезпечення тендерної пропозиції (тобто набуття чинності гарантії з дня її надання) зазначив Замовник у тендерній документації.

Тендерна пропозиція подається в електронному вигляді через електронну систему закупівель шляхом заповнення електронних форм і кожен учасник має право подати тільки одну тендерну пропозицію (частини перша, друга статті 26 Закону № 922-VIII).

Забезпечення тендерних пропозицій (на умовах Замовника, зазначених в тендерній документації) подається в складі тендерних пропозицій учасника (через електронну систему закупівель) - якщо його надання є однією з умов тендерної документації - й у зв'язку з поданням цих тендерних пропозицій, тому не може розглядатися безвідносно до останніх. З цих міркувань банківська гарантія не може бути подана (в електронній системі закупівель) окремо (раніше), аніж інші документи та/чи відомості тендерної пропозиції, як і загалом тендерна пропозиція, яку, нагадаємо, можна подати тільки після накладення на неї (в цілому) електронного підпису.

Банківську гарантію (як забезпечення тендерних пропозицій) замовник зможе перевірити на відповідність умовам тендерної документації після розкриття - у визначений час - тендерної пропозиції учасника, в складі якої її надано, тож пов'язування дати «надання» Замовнику банківської гарантії тільки з датою завантаження цього документа в електронну систему закупівель чи з датою видачі банківської гарантії (якщо вона не збігається з датою набрання нею чинності) не має підґрунтя.

З огляду на встановлені обставини у цій справі, Верховний Суд виснував, що банківська гарантія від 25 серпня 2021 року, яку у складі тендерних пропозицій Товариство подало 26 серпня 2021 року (через електронну систему закупівель), була чинна на дату подання цих пропозицій, яка збігалася також з кінцевим строком для їх подання (26 серпня 2021 року).

Отже, якщо забезпечення тендерних пропозицій (у вигляді гарантії) подається одночасно з тендерною пропозицією, то умову замовника, що «гарантія має набувати чинності з дня її надання» можна загалом пов'язувати з датою подання тендерної пропозиції (в електронному вигляді), що можливо після накладення на неї (тендерної пропозиції) електронного підпису (учасника).

Оскільки на дату подання тендерних пропозицій товариством їхнє забезпечення було чинне, тому вагомим підстав вважати, що ТОВ «Шляхбудсервіс» (в цій частині) не дотрималося умов тендерної документації замовника (надавши забезпечення тендерної пропозиції, яке не відповідає умовам, що визначені замовником у тендерній документації до такого забезпечення тендерної пропозиції), у контролюючого органу, за наслідками здійсненого моніторингу, не було.

Відповідаючи на порушене скаргником питання щодо застосування пункту 19 частини другої статті 22 Закону № 922-VIII, Верховний Суд в цілому погодився з мотивами суду апеляційної інстанції з цього приводу та вважав, що відтворення в тендерній документації положень Переліку № 710 само по собі не може свідчити про недотримання вимог пункту 19 частини другої статті 22 Закону № 922-VIII.

1.4. Про належність членів кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури до суб'єктів декларування

До переліку осіб, які з огляду на вимоги статей 45, 49 Закону України «Про запобігання корупції» (далі Закон – № 1700-VII) віднесені до суб'єктів декларування, належать, зокрема, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), та які не є особами, зазначеними в пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII.

Обов'язковою умовою для всіх, визначених вказаною нормою осіб, що віднесені до суб'єктів декларування, є прирівняння їх до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури є такою, що створена відповідно до статті 50 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон № 5076-VI) та забезпечує допуск до адвокатської професії, а також позбавлення такого права шляхом прийняття рішень про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Ключовими ознаками осіб, які для цілей Закону № 1700-VII прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за правилами підпункту «в» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону є те, що такі особи: 1) входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій; 2) такі комісії утворені відповідно до інших законів; 3) не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини 1 статті 3 Закону № 1700-VII.

Отже, положення статті 50 Закону № 5076-VI у поєднанні з позицією Верховного Суду щодо правового статусу кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури дають підстави стверджувати, що члени таких комісій відповідають ознакам, визначеним у підпункті «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII, оскільки відповідні комісії утворюються згідно із Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», тобто відповідно до «інших законів»

15 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Недержавної некомерційної професійної організації "Національна асоціація адвокатів України" в особі Ради адвокатів України на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 24 травня 2022 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 04 жовтня 2022 року у справі № 380/9317/21 за позовом ОСОБА_1 до Національного агентства з питань запобігання корупції, за участю третіх осіб - Недержавної некомерційної професійної організації "Національна асоціація адвокатів України" в особі Ради адвокатів України, Рада адвокатів Львівської області про визнання протиправними дій

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 є особою, яка має право здійснювати адвокатську діяльність, що підтверджується відповідним свідоцтвом про право на заняття адвокатської діяльності.

НАЗК сформувало повідомлення від 11 травня 2021 року про факт неподання ОСОБА_1 декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за підписом в.о. керівника Управління проведення спеціальних перевірок та моніторингу способу життя НАЗК ОСОБА_2 .

У вищевказаному повідомленні НАЗК зазначено, що за результатом контролю щодо своєчасності подання декларацій встановлено неподання позивачем щорічної декларації за 2020 рік. Також звертається увага на те, що протягом десяти днів з дня отримання повідомлення, позивач повинна подати декларацію в порядку, визначеному законодавством.

Не погоджуючись з такими діями НАЗК, позивач звернувся до суду з наступними позовними вимогами: визнати протиправними дії НАЗК щодо визначення (визнання) ОСОБА_1 суб'єктом декларування, а саме особи уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або прирівняним до них; визнати протиправними дії НАЗК щодо повідомлення ОСОБА_1 про неподання декларації за 2020 рік шляхом скерування листа з повідомленням; визнати протиправними дії НАЗК щодо визначення обов'язку ОСОБА_1 подати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в порядку, визначеному частиною першою статті 45 Закону України «Про запобігання корупції».

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій скасував та вирішив закрити провадження у справі.

ОЦІНКА СУДУ

Спірні правовідносини, які склались у цій справі, зводилися до питання щодо правомірності/протиправності дій НАЗК по визначенню позивача суб'єктом декларування відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон № 1700-VII) та по направленню їй повідомлення щодо неподання нею декларації за минулий рік та зобов'язання її як особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, подати таку декларацію.

З цього приводу Верховний Суд висловився, що інформація з приводу необхідності подання декларації та порядку її подання, викладена у повідомленні, не породжує обов'язкових юридичних наслідків.

Враховуючи, що направлене позивачу повідомлення не є рішенням суб'єкта владних повноважень у розумінні статті 19 КАС України та саме по собі не зумовлює виникнення будь-яких прав і обов'язків для позивачки, тому оскарження дій відповідача щодо його направлення позивачці не може бути предметом самостійного розгляду в порядку адміністративного судочинства. У подальшому на його підставі можуть прийматися відповідні рішення уповноваженими органами, а тому його оцінка, як і оцінка дій службових осіб уповноваженого органу щодо його складання, може бути надана судом під час вирішення спору щодо оскарження рішення, прийнятого з його урахуванням.

Заявлена позивачем вимога не підлягає самостійному розгляду як у порядку адміністративного судочинства, так і взагалі не підлягає судовому розгляду.

Оскільки направлене позивачці повідомлення носить виключно інформаційний характер, з його урахуванням у подальшому можуть бути прийняті відповідні рішення уповноваженими органами, то його оцінка, як і оцінка дій службових осіб уповноваженого органу щодо його складання, може бути надана належним судом під час вирішення спору щодо оскарження рішення, прийнятого з його урахуванням.

З приводу питання чи є позивач суб'єктом декларування в розумінні підпункту «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII, Верховний Суд зазначив наступне.

Аналіз наведеної вище правової норми свідчить, що до переліку осіб, які в силу вимог статей 45, 49 Закону № 1700-VII відносяться до суб'єктів декларування входять, зокрема інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій) та які не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII.

Обов'язковою умовою для всіх, визначених вказаною нормою осіб, що віднесені до суб'єктів декларування є прирівняння їх до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 29 березня 2018 року у справі № 640/12325/15-ц, сформульовано правовий висновок, що знайшов своє відображення й у постановах Верховного Суду від 29 серпня 2018 року у справі № 804/11334/15 та від 17 вересня 2020 року у справі № 1740/2484/18, згідно з яким кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури наділена владними управлінськими повноваженнями щодо набуття особою статусу адвоката, притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, крайньою формою якої є припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Ключовими ознаками осіб, які для цілей Закону № 1700-VII прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за правилами підпункту «в» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, є те, що такі особи: 1) входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій; 2) такі комісії утворені відповідно до інших законів; 3) не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини 1 статті 3 Закону № 1700-VII.

На погляд Верховного Суду, положення статті 50 Закону № 5076-V у поєднанні з наведеною позицією Верховного Суду щодо правового статусу кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури дають підстави стверджувати, що члени таких комісій відповідають ознакам, визначеним у підпункті «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII, оскільки відповідні комісії утворюються відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», тобто відповідно до «інших законів».

Те, що КДКА є органом адвокатського самоврядування, створеним з іншою метою, ніж органи державної влади, органи місцевого самоврядування, та нібито неуповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не означає відсутність за Законом № 1700-VII обов'язку подавати декларації

у членів дисциплінарної палати КДКА. Достатньо звернути увагу на те, що підпункт «в» пункту 2 частини першої статті 3 Закону № 1700-VII не стосується осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Він передбачає перелік осіб, які для цілей саме цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (пункт 1 частини першої цієї статті).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 березня 2023 року у справі № 380/9317/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109601242>.

1.5. Про принципи, якими слід керуватися розпоряднику публічної інформації у процесі її надання

Розпорядник повинен не лише допомогти запитувачу ідентифікувати запитувану інформацію, а й активно співпрацювати з ним, тобто проявити очевидну готовність надати потрібну допомогу (в аспекті порушеного питання). Оскільки розпорядник інформації в спірних правовідносинах зайняв пасивну позицію, такі дії (бездіяльність) слід кваліфікувати як такі, що не відповідають принципам статті 2 КАС України, зокрема принципам добросовісності (пункт 5 частини другої) і розсудливості (пункт 6 частини другої).

Водночас розпорядник інформації повинен керуватися принципом добросовісності й розсудливості та не застосовувати формалістичний підхід до вирішення питання, а максимально сприяти (на вимогу) запитувачу, наскільки це практично можливо, у доступі до публічної інформації, гарантованої статтею 10-1 Закону України «Про доступ до публічної інформації»

16 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 20 жовтня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 10 березня 2022 року у справі № 380/15492/21 за позовом ОСОБА_1 до Державної судової адміністрації України, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача - Державне підприємство «Інформаційні судові системи» про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 липня 2021 року ОСОБА_1 направив на адресу відповідача електронний запит на доступ до публічної інформації, в якому просив надати публічну інформацію, а саме тексти судових рішень за 2006-2020 роки у формі відкритих даних.

У відповідь, листом «Про розгляд запиту від 16 липня 2021 року» від 22 липня 2021 року, відповідач повідомив позивача, що в ДСА України не відображена та не задокументована будь-яким чином запитувана інформація. Відповідач на підставі статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі -

Закон №2939-VI) направив запит за належністю для розгляду до ДП «Інформаційні судові системи».

ДП «Інформаційні судові системи» листом від 26 липня 2021 року повідомило позивача, що через формат оприлюднення інформації (рішень) в Реєстрі підприємство не може надати текстів судових рішень, оскільки інформація в Реєстрі технічно та технологічно не передбачає окремого представлення у структурі даних текстів судових рішень.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій скасував та ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив частково.

ОЦІНКА СУДУ

Ключовими для вирішення цієї справи були наступні питання: чи зобов'язаний розпорядник, який визначив своїм внутрішнім актом певний формат оприлюднення набору відкритих даних, надавати на запит пов'язані з цим набором наявні в нього відкриті дані в іншому форматі; чи є створенням розпорядником нової інформації конвертація набору відкритих даних з одного формату в інший.

Стосовно питання, чи зобов'язаний розпорядник, який визначив своїм внутрішнім актом певний формат оприлюднення набору відкритих даних, надавати на запит пов'язані з цим набором наявні у нього відкриті дані в іншому форматі, Верховний Суд зазначив наступне.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що для доступу до судових рішень ДСА України через ДП «Інформаційні судові системи» забезпечує ведення Реєстру, який є набором даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних та структурою набору цих даних є формат CSV, а тому відповідач не має змоги надати позивачу запитувану інформацію - тексти судових рішень за 2006-2020 роки, оскільки формат CSV це «значення, розділені комою», а не текстовий формат.

Для надання позивачу текстів судових рішень відповідач спочатку повинен буде здійснити конвертування файлів CSV в інший формат, тобто створити інформацію, якої не було до отримання запиту позивача від 16 липня 2021 року, до того ж у форматі, який не передбачено Положенням про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року №835 (далі – Положення №835) та Переліком №1120 (наказ ДСА України від 15 листопада 2019 року №1120 «Про набори даних Державної судової адміністрації України, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»).

Верховний Суд вказав на те, що оскільки, формат CSV згідно із пунктом 20 Положення №835 стосується тільки оприлюднення набору даних і розміщується зокрема у відкритому машиночитанному форматі з метою повторного використання, частина перша статті 10-1 Закону №2939-VI зобов'язує ДСА України як розпорядника надавати публічну інформацію, якою вона володіє, у формі відкритих даних на запит.

Відповідно до пункту 11.2 Постанови Пленуму ВАСУ №10: «Аналіз частини другої статті 34 Конституції України та частини другої статті 7 Закону №2657-XII свідчить,

що особа має право вибирати на власний розсуд форму копій документів, які вона запитує, а саме паперову чи електронну. У разі якщо переведення в електронну форму (сканування) не є технічно неможливим та не покладає на розпорядника надмірний тягар, враховуючи ресурсні можливості, вимога щодо надання копії документів у сканованій формі повинна бути задоволена».

З огляду на це в контексті спірних правовідносин впливає висновок про те, що запитувач може обирати форму отримання інформації (паперова чи електронна) і розпорядник, якщо це технічно можливо та не потребує застосування додаткових ресурсів, не повинен обмежувати запитувача у виборі цієї форми.

Чинне законодавство України покладає обов'язок на відповідача не лише оприлюднювати інформацію у формі відкритих даних у визначеному Положенням №835, що затверджене на виконання статті 10-1 Закону №2939-VI, форматі, а й надавати публічну інформацію, відповідно до Закону №2939-VI, якою володіє розпорядник у формі відкритих даних на запит, якщо це не покладає на розпорядника надмірний тягар. У той же час запитувач сам обирає форму отримання інформації і ніхто не може його обмежувати у виборі цих форм, тим паче, якщо такі форми визначені законодавчо.

Стосовно питання, чи є створенням нової інформації конвертація розпорядником набору відкритих даних з одного формату в інший, Верховний Суд проаналізувавши законодавство, яким врегульоване таке питання, зробив висновок, що конвертація, тобто передавання запитуваної інформації з одного формату в інший, не є створенням нової інформації, оскільки інформація, яка міститься у текстах судових рішень вже готова. Водночас розпорядник не може обмежувати запитувача у виборі форми відкритих даних, які визначені законодавчо, а саме Положенням №835.

Щодо протиправності дій відповідача Верховний Суд зазначив наступне.

В рамках спірних правовідносин, ДСА України незважаючи на те, що їй було відомо, що вона володіє запитуваною інформацією, тобто, є її розпорядником, все ж, посилаючись на положення статті 22 Закону №2939-VI, перенаправила вказаний запит позивача до ДП «Інформаційні судові системи», який є адміністратором Єдиного державного реєстру судових рішень. Тим самим, розпорядник фактично самоусунувся від виконання своїх повноважень.

Верховний Суд зауважив, що у спірних правовідносинах, що склались, розпорядник повинен не лише допомогти запитувачу ідентифікувати запитувану інформацію, а й активно співпрацювати з ним, тобто проявити очевидну готовність надати потрібну допомогу (в аспекті порушеного питання). Оскільки розпорядник інформації зайняв пасивну позицію, такі дії (бездіяльність) слід кваліфікувати як такі, що не відповідають принципам статті 2 КАС України, зокрема, принципам добросовісності (пункт 5 частини другої) і розсудливості (пункт 6 частини другої).

Водночас, розпорядник інформації повинен керуватися принципом добросовісності і розсудливості та не застосовувати формалістичний підхід до вирішення питання, а максимально сприяти (на вимогу) запитувачу, наскільки це практично можливо, у доступі до публічної інформації, гарантованої статтею 10-1 Закону №2939-VI.

З урахуванням вище наведеного, на погляд Верховного Суду, посилання ДСА України, яка не заперечує стосовно того, що є розпорядником запитуваної інформації у своїй відповіді на те, що Реєстр у форматі відкритих даних оприлюднюється на Єдиному державному веб-порталі відкритих наборів даних як визначена структура даних, що технічно і технологічно не передбачає окремого представлення у структурі даних текстів судових рішень, а тому підприємство не може задовольнити запит на доступ до інформації по суті, не відповідає вимогам статті 22 Закону №2939-VI, у якій не визначено такої підстави для відмови.

Висновки судів попередніх інстанцій про те, що для надання позивачу текстів судових рішень відповідач спочатку повинен здійснити конвертування файлів CSV в інший формат, тобто створити інформацію, якої не було до отримання запиту позивача від 16 липня 2021 року, до того ж у форматі, який не визначено Положенням №835 та Наказом №1120, є помилковими.

Незалежно від того, у якому із визначених нормами права форматів ДСА України оприлюднює набір даних Реєстру, ДСА України володіє текстами судових рішень у текстовому форматі відкритих даних та має обов'язок надати їх на запит у порядку доступу до публічної інформації, адже ДСА України є розпорядником готової публічної інформації.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 березня 2023 року у справі № 380/15492/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109601699>.

IV. Процес

1. Про можливість апеляційного оскарження ухвали про відмову в задоволенні заяви, поданої на підставі статті 383 КАС України

Ухвала суду першої інстанції про відмову в задоволенні заяви, поданої особою-позивачем, на користь якої ухвалено рішення суду, на підставі статті 383 КАС України про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень – відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених таким рішенням суду, може бути оскаржена в апеляційному порядку

13 березня 2023 року Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 18 лютого 2021 року у справі № 440/2582/20 (провадження № К/9901/9568/21) за її ж позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області (далі – відповідач, Управління ПФУ) про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду із заявою про визнання в порядку статті 383 КАС України протиправними дій Управління ПФУ щодо невиконання у повному обсязі рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 25 червня 2020 року про задоволення позову частково, яке було залишене без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 19 жовтня 2020 року.

Полтавський окружний адміністративний суд ухвалою від 11 січня 2021 року заяву позивача залишив без задоволення. Другий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 18 лютого 2021 року відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою особи на ухвалу суду першої інстанції на підставі пункту 1 частини першої статті 299 КАС України (апеляційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню).

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 18 лютого 2021 року скасував, справу направив для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів звернула увагу, що розгляд судом першої інстанції заяви, поданої відповідно до частини першої статті 383 КАС України, може мати змістовним наслідком три судові рішення (ухвали): про повернення заяви заявнику, про задоволення заяви, про відмову у задоволенні заяви. Однак КАС України по-різному регулює можливість оскарження таких судових рішень в апеляційному порядку, зокрема, щодо можливості оскарження судового рішення у разі відмови у задоволенні заяви КАС України не містить прямих чи опосередкованих вказівок. Така ухвала не зазначена у переліку ухвал суду першої інстанції, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, який наведено в статті 294 КАС України (і на який міститься посилання у частині другій статті 293 КАС України).

На переконання Верховного Суду, відсутність у процесуальному законі можливості оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про залишення без задоволення заяви, поданої в порядку статті 383 КАС України, не слугує безапеляційним аргументом щодо неможливості такого оскарження з огляду на таке.

Право на апеляційне оскарження є однією з гарантій, яка забезпечує повноцінну реалізацію права на судовий захист прав людини і громадянина, викладеного в частині першій статті 55 Конституції України, а отже, обов'язку держави гарантувати і захищати права і свободи як засади конституційного ладу відповідно до статті 3 Конституції України.

Право на апеляційне оскарження слід розглядати як право на оскарження судового рішення, прийнятого судом першої інстанції при розгляді спору щодо рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень. Саме спір щодо рішень, дій і бездіяльності суб'єкта владних повноважень, на якого покладено виконання судового рішення, що набрало законної сили, ініціюється заявою, поданою у порядку статті 383 КАС України (частина перша зазначеної статті).

Одна з основних засад судочинства, викладена у пункті 8 частини другої статті 129 Конституції України, який містить істотну відмінність у визначенні обсягу

такого закріплення: якщо право на касаційне оскарження може бути реалізоване лише у визначених законом випадках, то стосовно права на апеляційне оскарження (перегляд справи) таке обмеження відсутнє. Також відсутня вказівка щодо обмеження права на апеляційне оскарження у контексті статті 64 Конституції України.

Також Верховний Суд врахував позицію, викладену у Рішенні Конституційного Суду України від 01.03.2023 2-р(II)/2023, зокрема, про те, що законодавець, ухваливши оспорювані приписи КАС України, якими не встановив права на апеляційне оскарження ухвали суду про залишення без задоволення заяви, поданої порядком статті 383 КАС України, діяв свавільно, оскільки не врахував її юридичних наслідків для особи-позивача та не запровадив інших дієвих механізмів захисту і поновлення порушених прав, свобод, інтересів особи-позивача, яка судовим порядком домагається виконання судового рішення, ухваленого на її користь; чим поставив особу-позивача в гірше процесуальне становище порівняно з відповідачем - суб'єктом владних повноважень, знівелювавши мету діяльності адміністративних судів, визначену частиною п'ятою статті 125 Конституції України, та не забезпечив рівних процесуальних можливостей особі-позивачу захистити свої права, свободи, інтереси у судовому порядку; законодавчо не встановив дієвого судового контролю за виконанням судового рішення, не забезпечив права особи на судовий захист в адміністративному судочинстві та гарантій його реалізації, як-от: рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, право на апеляційний перегляд справи, обов'язковість судового рішення, що є неодмінними вимогами правовладдя як засади конституційного ладу в Україні, вираженої через формулу: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» (частина перша статті 8 Конституції України).

З огляду на зазначене, об'єднана палата дійшла висновку, що розуміння у взаємозв'язку положень статей 294 та 383 КАС України щодо неможливості оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про залишення без задоволення заяви, поданої в порядку статті 383 КАС України, означатиме звуження обсягу конституційного права на апеляційний перегляд; також буде порушенням принципу рівності учасників справи перед законом і перед судом; може мати наслідком незабезпечення обов'язковості виконання судового рішення та дієвості судового контролю за його виконанням, і як наслідок, незабезпечення права особи на судовий захист, закріпленого і гарантованого частиною першою статті 55 Конституції України.

За таких обставин, Верховного Суду констатував, що при ухваленні рішення, суд апеляційної інстанції порушив норми процесуального права, що є підставою для скасування ухвали суду апеляційної інстанції та направлення справи для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 березня 2023 року у справі № 240/7411/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109856868>.

2. Про підстави визнання протиправним рішення або частини рішення суб'єкта владних повноважень

Наслідком установлення невідповідності частини рішення суб'єкта владних повноважень вимогам чинного законодавства є визнання акта частково протиправним, якщо цю частину може бути ідентифіковано та без неї оскаржуваний акт в іншій частині / частинах не втрачає свою цілісність, значення. Рішення, у якому недійсну частину не можна виокремити, ідентифікувати, є недійсним у цілому

28 березня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну Головного управління Держаної податкової служби у Закарпатській області на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 13 червня 2022 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09 листопада 2022 року у справі № 260/433/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Термал-Стар» до Головного управління Держаної податкової служби у Закарпатській області про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки дійшов висновку, що платник податків є податковим агентом, тому відповідно до вимог пункту 2 статті 11 Конвенції між Україною і Угорською Республікою про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та попередження податкових ухилень, платник під час виплати доходів резиденту Угорщини мав утримувати та сплачувати податок з доходів нерезидента у розмірі 10% з суми виплачених відсотків. Не погоджуючись з висновками контролюючого органу, платник у казав, що акт перевірки був складений з порушеннями, а отже, не може бути підставою для прийняття оскаржуваних податкових повідомлень-рішень.

Закарпатський окружний адміністративний суд частково задовольнив позов, визнавши протиправними податкові повідомлення-рішення в частині про збільшення суми грошового зобов'язання за платежем «податок на прибуток іноземних юридичних осіб» та застосування штрафних (фінансових) санкцій. Суд першої інстанції дійшов висновку, що платник не має статусу податкового агента та обов'язку платити податок на прибуток від доходів, виплачених (отриманих) на користь нерезидента, згідно зі статтею 141.4.2 Податкового кодексу України, оскільки нерезидент є резидентом Угорської Республіки, з якою укладений договір про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та попередження податкових ухилень.

Восьмий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції в частині застосування штрафних (фінансових) санкцій та відмовив у задоволенні позову в цій частині. В іншій частині рішення суду першої інстанції було залишено без змін. Суд апеляційної інстанції зазначив, що платник не зареєстрував податкові накладні в Єдиному реєстрі податкових накладних і не надав доказів вчинення протилежного, тому суд погодився з контролюючим органом в тому, що податкове повідомлення-рішення є правомірним.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Наслідком установаження невідповідності частини рішення суб'єкта владних повноважень вимогам чинного законодавства є визнання акта частково протиправним, якщо цю частину може бути ідентифіковано та без неї оскаржуваний акт в іншій частині / частинах не втрачає свою цілісність, значення. Частково протиправним можна визнати частину / пункт / речення рішення або саме рішення в частині нарахування відповідної суми штрафних (фінансових) санкцій. Недійсним у цілому є рішення, у якому недійсну частину не можна виокремити / ідентифікувати.

Надаючи правову оцінку підставам відповідальності та розміру податкового зобов'язання, нарахованого контролюючим органом, суд не має права підмінити собою такий орган та приймати рішення щодо зміни чи визначення суми податкового зобов'язання. Суд лише досліджує прийняті рішення суб'єкта владних повноважень на предмет їхньої відповідності закону.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 березня 2023 року у справі № 260/433/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109943696>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за березень 2023 року / Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду управління аналітичної допомоги касаційним судам та Великій Палаті Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи (I) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду; відділ забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Київ, 2023. – 49 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua